

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonikorvm Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

XXIII. De tunica linea clericorum canonicorum in Monasterio cum
Augustino degentium

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

conflaret, idque praefertim, si idem erat birrus, & laecerna: Etenim laecernam ex crassa & vili materia confectam, illi versus Iuuenalis satyra nona indicant.

*Pinguet aliquando laernas
Mamenta toge, duri, et aspig, caloris,
Et male percussas textorum pellice Galli.*

Verum quemadmodum non eadem erat omnium illorum conditio, qui birris utebantur, sed erant alij nobiles, ac diuites, alij plebei, & pauperes: ita non eadem omnium birrorum erat materia, sed erant alij lanci viles, & asperi, alij vero ferici, nobiles, & nitidi, alij etiam medioeris pretij. Constat id praefertim ex verbis Flauij Vopisici supra allegatis, in quibus birrorum Attrebatensium meminit, quos preciosos Comiciis donauerant. Et testimonio Cassiani allegato scribentis, antiquos monachos a fortibus vfos, ad birrorum pretia simul, & ambitionem declinandam: sed maxime omnium constat ex D. P. Augustino serm. 2. de Communi vita clericorum, vbi inter vestes pretiosas numerat birrum: *Nolo* (inquit) *istalia offerat sanctitas vestis, quibus quasi ego solus decentius viar, offeratur mihi v. g. birrum pretiosum, forte decet Episcopum, quamuis non deceat Augustinum, id est hominem pauperem, de pauperibus narium, & infra talem debet habere vestem, qualemi possim, si non habuerit, fratri meo dare.* Sentit ergo Augustinus, suo tempore fuisse in vsu birros preciosos, & birros medioeris valoris, quemadmodum erant etiam infimi.

VIII. **D**E birrorum colore Festus scribit: *Birrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rusum.* Quae sententia placuit Erasmo, qui putauit, birrum dici à voce graeca pyrron, quasi igneam, vel flammicam. Conscierunt nonnulli ex Catholicis, inter quos Eusebius Corradus nosster. Sed decipiuntur, quia birrus, siue birrum nomen graecum non est, neque ex graeco deductum, vt Suidas, & Caius Rodiginus supra notatus animaduertunt: imò potius ex Latinis ad Graecos profectum. Vnde nõ debet scribi cù y, sed cum i, & licet apud antiquos fortasse magis essent in vsu birri flammei, vel rubri coloris, praefertim apud Gallos, vel Germanos, qui etiam nunc frequentius eodem colore in suis vestimentis vti consueverunt: erant tamen alterius etiam coloris, & D. Gregorius in Registro lib. 7. epist. 5. meminit cuiusdam Christiani, qui de sacro fonte susceptus, birro albo indutus fuit. Et quicquid esset de birris laicorum, tamen birri clericorum, maxime Augustinianorum, mea opinione, rubri non erant, quia si tunc rubeas vestes detulissent, nunc etiam deserrent, sicut deserunt tunicam lineam, neque fuisset illis color rubeus in vestibus interdictus, quem tamen ferè solum, alijs omnibus concessus, Benedictus XII. interdixit: exceptis tamen illis, qui S. Theologiam, vel Ius Canonicum in studio Parisiensi publice profiterentur.

IX. **Q**uod spectat ad personas quae birris utebantur, quamquam illorum vsus iam apud mul-

tos aboleuerit, & à solis Episcopis, & clericis retentus fuisse videatur, tamen certum est, apud antiquos, non solum Episcopos, & clericos, sed fortasse etiam monachos, & laicos, siue nobiles, siue ignobiles, siue Christianos, siue etiam Paganos, vsum birrorum habuisse. Et quidem antiquos Episcopos birris vfos, constat non solum ex dicto serm. 2. Augustini de communi vita clericorum, sed etiam ex martyrio D. Cypriani, ac etiam ex vitis Sanctorum Athanasij Alexandrini per Palladium in Lausiaca cap. 51. & Britij, siue Brixij Turonensis per Gregorium Turonen. lib. 2. Historiz Francorum cap. 1. descriptis.

Demum circa tempus vtendi eisdem birris hoc solum dicendum videtur, laicos pro libito in omnino loco, & quouis tempore birris vti consueuisse: sicut & modò pallij, vel cappis vtuntur: Clericos vero birris Ecclesiasticis solum in Ecclesijs, & inter diuina celebranda, vfos: alijs vero in foro, & alijs locis vfos, cum claustra exire oportuisset, quemadmodum & nunc faciunt.

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

De tunica lineae Clericorum Canoniconum cum D. Augustino in Monasterio degentium.

ALterum vestimenti genus clericorum canonicorum, cum Augustino in monasterijs commemorantium, erat tunica lineae, de qua breuiter videndum, quodnam vestimenti generis illa esset, quae illius forma, quae personae, quo tempore & loco lineis tunicis uterentur. Quodnam indumenti genus esset tunica lineae, cuius Beatus Augustinus meminit, cum ait: *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, nisi in commune.* Cortolanus cap. 5. ad 3. in omne latus se vertit vt suadeat, non fuisse vestem lineam, quam nunc canonici regulares Lateranenses gessant, rochetum nuncupatam, sed illam, quam sacerdotes, vel alij clerici in sacris peragendis deferunt, quae coeta, siue superpelliceum dicitur. Verum tunica lineae, cuius ibi Diuus Augustinus meminit non erat vestis sacra ex sacristia accepta, vel in sacristia seruari solita, sicut coeta & superpellicea, accipiuntur, ac seruantur, sed vestis communis vsualis, quae ex communi vestuario omnibus dabatur, & omni tempore ferrebat, quod negare nihil aliud est, nisi negare principia, & veritatem textus Diui Augustini, quae supponenda est, non in discrimen reuocanda: neque recentiores hoc negare audent, praefertim Marquez capite 7. §. 6. in principio. Pro istius itaque primi dubij resolutione duo resolu-

lute dicenda sunt. Primò tunicam vtunum clericorum Augustinianorum stantiam, eandem fuisse, cum illa, etiam clerici canonici multarum Concac in primis Lateranenses deferunt. Romana, siue rochetum vulgo nunc hanc vestem eandem essentialiter etiam clericorum canonicorum, ab Augustino Quae assertio post longam concertationem canonicos Lateranenses, & monachos decreto inappellabili Summi Pontificis probata, quod habetur const. 95. dem Pontificis, per quam constituitur tentiam definitiuam iudicialiter de canonicis regulares Congregationis esse de illis veris antiquis clericis, à seu verius à sanctissimis Apostolis in eorum identitas cum dictis antiquis claritate habitus fuit deducta, qui habitus, quam sub cappa deferunt, vt Clem. de electione in verbo habitus cause cum allegationibus hinc inde, & relationibus trium Illustrissimorum Cardinalium, & sententia definitiuam liario Canoniconum regularium L pag. 509. vsque ad 533. & in libro 2. in eadem causa edito Cremonae, a tium Comitem anno Domini 1567. que de habitu canonicorum regularum eruditissimum Zacharias Ferrerius S grae Doctor, & Jurisconsultus suo testimonio, quem habes cum predicto 436. & seq.

II. **S**ecundò dicendum videtur, etiam clericos Lateranenses in publicis praesentibus, & in sacris peragendis tunica lineae, superpelliceum, siue coeta superinducere, vt scilicet eorum reverentiam, nihil eam lineam vsualem rochetum esse verum & proprium habitum clericorum, & eiusdem naturae cum superpelliceo, & eiusdem aequivalentem, ita vt tã cum sola quam cum superpelliceo addito dicantur, & proprie in habitu clericali. Hanc uentem definitiuè praeferunt Romani Pontifices XII. in dicta Bulla Reformationis canonicorum regularium in cap. de fortitate habitus, vbi pro tunica lineae, quae sententiam, & proprium habitum canonicorum, & in illis dicitur: inter canonicos, & monachos Cassinenses, in illa veste lineae, clerici alique habitu incedentes, verborum sensus verus, & legitimus est Lateranenses remanentes in veste lineae rochetum, siue superpelliceo addere in habitu clericali, & sic incedente

lute dicenda sunt. Primò tunicam vsualem, & cõmunem clericorum Augustinianorũ, quoad substantiam, eandem fuisse, cum illa, quam nunc etiam clericus canonicus multarum Congregationum, ac in primis Lateranensium deferunt, quæ camisia Romana, siue rochetum vulgò nuncupatur, & hanc vestem eandem essentialiter esse cum illa priorum canonicorum, ab Augustino in lauraturũ. Quæ assertio post longam concertationem inter canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses decreto inappellabili Summi Pontificis Pij IV. fuit probata, quod habetur const. 95. inter bullas eiusdem Pontificis, per quam constitutionem, & sententiam definitiua iudicialiter decisum exitus, canonicos regulares Congregationis Lateranensis esse de illis veteris antiquis clericis; à B. Augustino, seu verius à sanctissimis Apollolis institutis; & illorum identitas cum dictis antiquis clericis ex identitate habitus fuit deducta, qui habitus est tunica lineæ, quam sub cappa deferunt, vt notat gloss. in Clem. de electione in verbo habitus. seriem totius causæ cum allegationibus hinc inde productis, & relationibus trium Illustrissimorum S. R. E. Cardinalium, & sententia definitiua habes in Bullario Canonicorum regularium Lateranensium pag. 509. vsque ad 533. & in libro Allegationum in eadem causa edito Cremonæ, apud Vincen- tium Comitem anno Domini 1567. Edidit quoque de habitu canonicorum regularium librum eruditissimum Zacharias Ferrerius Sacre Theolo- giæ Doctor, & Iurisconsultus suo tempore claris- simus, quem habes cum prædicto Bullario pag. 436. & seqq.

II. Secundo dicendum videtur, etsi canonicus regu- laris Lateranensis in publicis processibus, & in sacris peragendis tunicæ lineæ, & vsuali, superpelliceum, siue cottam superinduant, ob maio- rem erga diuinam reuerentiam, nihilominus tuni- cam lineam vsualem rochetum nuncupatam, esse verum & proprium habitum clericalem, vnius & eiusdem nature cum superpelliceo, & ei in omni- bus æquivalentem, ita vt tã cum sola tunica lineæ, quam cum superpelliceo addito dicantur esse verè & propriè in habitu clericali. Hanc verò assertio- nem definiuerit pariter Romani Pontifices Bene- dictus XII. in dicta Bulla Reformationis Generalis canonicorum regularium in cap. de forma & hone- state habitus, vbi pro tunica lineæ, quam vocat es- sentialem, & proprium habitum canonicorum, confuse, & indistinctè accipit superpelliceum, cot- tam, rochetum, seu camisiam Romanam, vt vi- deri potest, & Pius IV. in eadem sententia diffinitiu- a in causa præcedentis inter canonicos Latera- nenses, & monachos Cassinenses, in illis verbis: *In veste lineæ, clericali quæ habitu incedentes*. Quorum verborum sensus verus, & legitimus est, canonicos Lateranenses remanentes in veste lineæ, quæ dicitur rochetum, siue superpelliceo addito, esse verè in habitu clericali, & sic incedentes, vel stan-

tes præcedere posse, & debere ipsos monachos in quibuscunque actibus publicis, & priuatis. Et ita occasione cuiusdam controuersie in Congrega- tione Patavina Sapientie nuncupata exorta, cui ego intereram, me instantè, ac procurante. S. Congregatio Illustrissimorum Cardinalium super ne- gotijs Regularium declarauit, & pronunciauit per suum Decretum promulgatũ anno Domini 1603. die 1. Septemb. cuius tenor ex Authentico exscrip- tus hic tibi subijcitur.

Decretum Sacre Congregationis Illustrissi- morum DD. Cardinalium super negotijs Episco- porum, & Regularium. Cum superioribus diebus die videlicet 4. Augusti præsentis an. 1603. S. D. N. Clemens Papa VIII. in Congregatione Illustrissimorum DD. Car- dinalium super negotijs Episcoporum, & Regularium, & ex voto eiusdem Congregationis super controuersia inter canonicos regulares Lateranenses, & monachos Sancti Benedicti congregationis Cassinensis occasione præ- cedentia in congregatione nuncupata Sapientie, quæ in ciuitate Patavij celebratur coram Episcopo, interuenien- tibus in ea vno ex canonicis, & vno ex monachis prædi- ctis, mandauerit obseruari sententiam alias inter eosdem canonicos, & monachos latam à sel. rec. Pio Papa IV. prout iacet. Cumq; deinde alia differentia in eadem con- gregatione Patavina inter eosdem orta sit, præeulens monachum Cassinensem, vt non solum canonicus regularis Lateranensis ad hoc, vt iuxta dictam sententiam sit præ- ferendus, & anteposendus in digniori loco, teneatur di- mittere superiorem vestem pallium, seu cappam nigram, sed etiam induere super lineam vestem, quam rochetum vocant, aliud superpelliceum lineum, vulgò cottam nuncupatum, quem admodum solet fieri ab ipsis canonicis Re- gularibus in publicis processibus, Eadem Sacra congre- gatio negotio mature discusso declarauit, sufficere, vt ipsi canonicos regulares Lateranenses in omnibus actibus publicis, & priuatis, & sic etiam in eadem Congregatione Patavina remaneant dimissa tantummodo superiori ve- ste nigra, in linea veste, videlicet in rochetto, ab ipse alio superpelliceo, & tunc intelligantur esse in habitu clericali iuxta eandem sententiam Pij IV. & ita obseruari man- dauit. Rome die 1. Septemb. 1603.

Alexander Cardinalis Florentinus. loco sig. ✠
Hieronymus Aguilini Secretarius.

Et per hanc declarationem cessant omnia quæ Co- riolanus cap. 5. ad tertium argumentum more suo effundit de tunica lineæ, quam Augustinus portabat in Ecclesijs, cum diuinis faciendis interesset, quæ non erat rochetum, sed cotta, & de Episco- pis, Patriarchis, & canonicis secularibus, & alijs etiam Religiosis Ordinibus Mendicantium, qui in Ecclesijs, & in processibus portant cottam, imò etiam quidam illorum portant rochetum, & ta- men non sunt canonicos regulares. Hæc enim omnia non tollunt, quin habitus clericorum à D. Au- gustino institutorum, & cum quibus Augustinus vivebat, non esset tunica lineæ, siue illa eandem esset cum cotta, siue non, & quòd per hoc, quòd illam portabant in Ecclesia, non esset illorum habi-

tus quotidianus. Neque etiam tollitur, quod nunc non sit verus habitus clericorum canonicorum, & quod clerici conuenientes in hoc habitu cum antiquis clericis Augustinianis, non conueniant etiam in essentia, nisi aliud indumentum superadditum obset, quod vel canonicis secularibus, vel monachi, vel alij vtantur cotta, vel etiam rochetto. Nam isti omnes catenus vtuntur velle linea; quatenus aliquo modo conueniant cum antiquis clericis, plus minus, quorum institutum propriè, & principaliter seruatur in Ordine Canonicorum Regularium, tanquam in primo analogato, ac deinde in alijs clericis secularibus, qui propius ad primum analogatum accedunt, & demum in monachis, qui naturam clericatus per accidens adiunctam habent: vnde fit vt habitus clericalis, qui est tunica linea, in canonico regulari fit quotidianus, & vltimus, in alijs non item.

III. **V**trum verò tunica linea, qua clerici canonici ab Augustino restituti vtantur, idem vestis genus esset cum eo, quod colobium vocabatur, non facile asseruerim, primò quia et si non lateat, prius ante D. Augustinum colobijs lineis vsos fuisse, de quibus statim dicemus, tamen neque omnia colobia, neque fortassis maior illorum pars, linea erant, sed lanæ, vel sericea: eratque habitus, quo Senatores Romani intra vrbs Mænia vtantur, vt notat Codex Theodosianus in titulo de habitu, quo intra l. dicens: *Senator intra mænia chlamydu terrore deposito, quæ a colobiorum, ac penularum induat vestimenta.* & Seruius lib. 9. *Æneidum* Secundò quia colobium genus vestis omnino sine manicis erat ex Seruio ibidem, Ammiano lib. 14. & liber, qui dicitur Gemma animæ, cap. 211. ait: *Colobium erat cucullata vestis, sine manicis.* Quod si verum est, non video, quomodo colobium idem esse posset cum tunicis lineis clericorum Canonicorum. Tertio quia etiam colobia candida plagulis purpureis notabantur, vt Dorotheus Græcus à Iulio Cæsare Bulengero lib. 1. de vestibus sacris cap. vigesimo secundo relatus, & Photius ibidem citatus testantur: & de Sancto Dionysio Areopagita scribit Stephanus Papa huius nominis Tertius, cuius epistolam refert Baronius tomo nono, sub anno 754. num. quarto, quod cum oraret in æde Sancti Dionysij apud Parisium, apparuit eidem Sanctus colobio candidissimo indutus, purpura clauato, quanquam notè ille purpureæ martyrium forsan denotabant. Quarto demum, quia in vita Sancti Syluestri Papæ legitur, quod ille primus fuit, qui colobium in dalmaticam mutauit, porro tunica linea clericorum canonicorum nunquam legitur in dalmaticam mutata. Hæc autem obiter notare volui propter nonnullos, qui cum legunt, vel Diuum Iacobum, vel alios Sanctos Patres, vel Apostolos colobijs vsos, de tunicis lineis clericis

libus necessarid intelligi volunt, quod minimè necessarium esse reor, propter supradicta; et si fortasse apud nonnullos reperiri possit colobium pro tunica linea, quæ clericorum proprius habitus est, aliquando vsurpatum.

IV. **P**er hæc facile responderetur ad secundum questionem, quod circa formam tunicarum linearum veterum illorum Augustini clericorum testatur. Formam eandem cum forma superpelliceorum, seu cotarum, aut camisæ Romanæ, quam rochetto vocamus, fuisse crediderim. Quare quemadmodum superpelliceorum non vna est forma, alia enim cum manicis fuit, alia sine manicis: ita vt antiquis clericis in habitu conformemur, sufficit altero istorum modorum conformari, quod etiam ex Bulla Benedicti XII. superius citata non obscure elici potest. Paulinus tamen in epistola septima ad Scuerum innuere videtur, tunicam lineam priscorum clericorū ad instar chlamydis curæ formatam, cum ait: *Monachos non chlamyde curtalini, sed sagulo palliatis inuestisse.*

V. **D**e personis verò, quæ vestibus lineis olim vtantur Gratianus d. 21. in principio. Gulielmus Durandus in Rationali diuinarum officiorum lib. 2. cap. de Sacerdotibus, & Albertus Troutus in lib. de perfectio clerico cap. 16. & 17. affirmant, vsu tunicæ lineæ fuisse antiquissimum apud Sacerdotes & Leuitas antiquæ legis Moysæ, in quibus sacerdotes, & leuitæ Legis Evangelicæ præfigurabantur: nam legitur in lib. Exodi cap. 28 & 39. & alibi sæpius, illos ex præscripto Legis ad sacra perficienda lineis vestibus indutos. Verum an illæ eiusdem essent formæ cum superpelliceis, siue rochetis nostrorum clericorum, nihil certum apud autores probatos reperij vnde nec de recto, nec affirmo. Quidquid sit de Moysæ sacerdotibus, siue leuitis, hoc certum, & constans, vsu tunicæ lineæ, qui nunc in Ecclesia custoditur, antiquissimum etiam inter ipsos sanctissimos Apostolos; & clericos ab illis institutos fuisse, quod sufficientissimè indicat habitus Domini nostri Apostolici, in quo quemadmodum recte fides, & successio dignitatis Apostolicæ, sic etiam verus habitus Apostolicus seruatur. Præter ea, quæ in confirmationem huiuscè veritatis ex probatis, & vetustissimis Authoribus adduci possunt, reperit ex Lyrano in sexto capitulo Apocalypsis circa illa verba. *Et ecce equus albus, vbi ait. Videtur alij melius dicere, quod per equum album intelligitur iocundus Apostolorum dealbatus sanctitate vite, & quæ Beatus Iacobus ierosolymitana Ecclesie Episcopus, vt dicit Hieronymus in lib. Illustrationum veterum, dicitur vsu fuisse tunc non vestibus lanæ, sed lineæ, & per consequens albi. Et idem estimari potest probabitur de omnibus alijs Apostolis. Vnde & Mahometus vocat corpus dealbator. Itè ex Chrysostomo, qui homilia octuagesimatercia in Mattheum. Clericos alloquens, inquit: *Itac est dignitas vestis, hæc stibistas, hæc corona,**

non quæ tunicam induit candidissimam ambulat. Item ex Hieronymo libro Pelagianos post medium, vbi ait: *Quæ immittit contra Deum, si tunicam habent, si Episcopus presbyter, & Diaconus, de Ecclesiasticis in administratione Sacramentali veste processerint.* Et clarius in Episcopatum de institutione clericis, vbi habitu clericorum illius temporis inter alia hæc habet. *Non absque amictu sed pretium vestium linearum non habent.* Per quæ verba intelligis, tempore huiusmodi de institutione clericis, vbi habitu clericorum, non solum in Ecclesia vna peragenda, sed etiam in alijs locis Hieronymus, laudabile esse, clericis vestem lineam incedere. Ex quibus omnibus, cum vsus lineæ vestis sit communissimus apud clericos in Ecclesia, & primus illius autor monstrari possit, id de traditione apostolica vt ad rem vestis forme latentiam, quæ de lineis Colobium scribit Cassianus lib. 1. de institutis cap. 5. ac etiam lib. 4. c. 10. de quibus lineis tantum vestibus videntur Colobio Episcopali scribit Pius Papa Iulianum Viennensem Archiepiscopum genus plura. Verum vt dixi, in eo genus vestis esset cum eo, de quo mihi valde dubium est, propter superius alia quæ ex Sozomeno, Amelmo, & tantum in additionibus ad libros Caeditis anno 1588. in verbo colobium, rari possunt.

VI. **V**trum autem præter Episcopos, vt alios vestes lineæ in vsu essent Virgilius lib. 4. de Rerum inuentoribus Herodoto, & Philostrato ait, *Ægyptio cunctis eiusmodi etiam vestibus vsos, hoc genus vestis numerat inter habitus & Philosophorum.* Et sanè Romanis colobijs vsos ostendit Codex Theodosianus legata l. 1. tit. de habitu quo intra. Rostinus vsos tradit Seruius lib. 9. *Æneidus* nus quoque epist. 7. ad Scuerum inter alias videtur recensere chlamydem cum ait: *Non alicui, & reuolunt conseruati, non vestibus pidiis superbi, sed horribilibus, nec chlamyde curta lini, sed sagum etiam Ambrosius in sermone de inuentoribus Geruasij & Protasij narrat, illius vestibus lineis candidissimis indutissimam quoque picturam imaginum Papæ, & Beatorum Gordiani, & Syluestri, quæ Romæ in sacello Sancti*

non quia tunicam induit candidissimam, per Ecclesiam ambulat. Item ex Hieronymo libro primo contra Pelagianos post medium, ubi ait: *Qua sunt, rogo, iunctura contra Deum, si tunicam habueris mundiorum, si Episcopus, presbyter, & Diaconus, & reliquis Ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum cum cetera veste processerint. Et clarior in Epistola ad Nepotianum de institutione clericorum, ubi de communi habitu clericorum illius temporis verba faciens inter alia haec habet. Non absque amictu lineae incidere, sed pretium vestium linearum non habere laudabile est.* Per quae verba intelligis, tempore B. Hieronymi vestem lineam fuisse communem, & vsualem omnium clericorum, non solum in Ecclesijs, & ad divina peragenda, sed etiam in alijs locis, cum dicit Hieronymus, laudabile esse, clericos non absque veste lineae incidere. Ex quibus omnibus deducitur, cum vsus lineae vestis sit communis, & antiquissimus apud clericos in Ecclesia Catholica, nec primus illius auctor monstrari possit, illum non nisi de traditione apostolica venisse, iuxta Regulam B. Patris Augustini lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 24. scribens: *Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilij institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica, & auctoritate vestisse creditur.* Non me latet etiam, quae de lineis Colobijs monachorum scribit Cassianus lib. 1. de institutis renunciantium cap. 5. & etiam lib. 4. c. 10. de quibusdam monachis lineis tantum vestibus vtentibus, & quae de Colobio Episcopali scribit Pius Papa in epistola ad Iulium Viennensem Archiepiscopum, & alia id genus plura. Verum vt dixi, an colobium idem genus vestis esset cum eo, de quo nunc agimus, mihi valde dubium est, propter superius dicta, & alia quae ex Sozomeno, Anselmo, & Isidoro notantur in additionibus ad libros Cassiani Romae editis anno 1528. in verbo colobium, quae ibi videri possunt.

VI. **V**trum autem praeter Episcopos, & clericos apud alios vestes lineae in vsu essent, Polidorus Virgilius lib. 4. de Rerum inventoribus cap. 7. ex Herodoto, & Philostrato ait, Aegyptios in sacris faciendis eiusmodi etiam vestibus vsos esse, & alibi hoc genus vestis numerat inter habitus Senatorum, & Philosophorum. Et sane Romanos Senatores colobijs vsos ostendit Codex Theodosianus in allegata L. tit. de habitu quo intra. Romanos etiam lineis vsos tradit Seruius lib. 9. Aeneidum. Paulinus quoque epist. 7. ad Severum inter vestes praeclearas videtur recensere clamydem curtam lineam cum ait: *Non adeant, & reuoluant conserui, & compallidi nistri, non vestibus pictis superbis, sed horrentibus cilicis homines, nec clamyde curta lini, sed sagulo palliati.* B. etiam Ambrosius in sermone de inuentione Sanctorum Gervasij & Protasij narrat, illos sibi apparuisse vestibus lineis candidissimis indutos. In antiquissima quoque pictura imaginum D. Gregorij Papae, & Beatorum Gordiani, & Syluiae illius Parentum, quae Romae in sacello Sancti Andreae a-

put D. Gregorium conspicitur, cuius etiam meminit Ioannes Diaconus in vita B. Gregorij lib. 4. cap. 89. & ex illo Baronius tom. 8. sub ann. 604. num. 30. tam Gordianus, quam illius mater veste lineae subter planeticis induit apparent.

VII.

Ex quibus etiam facile fuerit respondere ad vltimum quaesitum, quod spectat ad tempus & locum, in quibus veteres lineis vtentur. Nam si de clericis sit sermo, regulares omnes clericos, ac etiam Episcopos, cum in publicum prodibant, nunquam sine tunica lineae incidebant, ijs dumtaxat Episcopis exceptis, qui ex monachatu assumpti fuissent. Quam ob causam de D. Cypriano legitur, illum in sua confessione birro, & dalmatica exutum, & in veste lineae manentem, spiculatoris ictu excerpisse. Clerici vero saeculares in solis Ecclesijs, dum sacra fierent, lineis vestibus vtentur, quemadmodum & monachi, quibus extra ecclesiastica officia linearum tunicarum vsus fuit interdictus, quod etiam colligitur ex praecitata epistola septima Paulini ad Severum. De laicis vero quoniam tempore, quibus in locis lineis vestibus vtentur, diuinare non possum, nec mea interest scire. Sufficit, vidisse, quodnam indumenti genus esset, & cuius formae, quod Augustinus suorum clericorum habitum describens, lineam tunicam nuncupauit, & ostendisse, vsualem habitum illorum clericorum fuisse, quo non solum in Ecclesijs, sed in Claustro, & extra illud vtentur.

VIII.

Praeter birrum, & lineam tunicam, non dubium, quin aliam tunicam talarum longam sub tunica lineae iisdem Augustiniani clerici deferret, et illius B. Augustinus non meminerit, cum eiusmodi vestis omnibus clericis semper in vsu extiterit, & per sacros canones illis praescripta in cap. licet. 23. d. qui est canon antiquissimus Martini Papae I. & alijs allegatis 11. quae 4. Hanc vestem lineam, & albi coloris fuisse existimo propter ea, quae in Regula de vestibus excutiendis, ne à tinea laedantur, & laundis ad arbitrium Praepositi B. Augustinus scribit. Vtunque res fuerit, parum retulerit, quippe quod neque quoad materiam, neque etiam quoad colorem spectet ad substantiam habitus clericorum canonicorum, & in diuersis regionibus diuersus sit illius color. Nam in Italia omnes Canonici Regulares lanceis supparis albis vtuntur. In Belgio Canonici S. Auberti Cameracensis violaceo vtuntur, & eodem colore vtentur omnes Canonici Regulares Ecclesiae Anglicanae, ex Zaccaria Ferrerio in lib. de habitu canonicorum Regularium §. consuetudo itaque versic. idem in Anglia, in Gallijs, Hispanijs, & Germania, quidam albis, quidam nigris, & quidam griseis supparis vtuntur, de quibus omnibus Benedictus XII. in Bulla generalis reformationis cap. de forma habitus, & c. ita disponit: *Statutum est insuper, quod Canonici dictae Religionis capiti, & vestibus, albis, blaucis, nigris, vel quasi nigris coloris duntaxat vtantur.*

< (#) >

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

174